

И онај Караџић, ексцентрични национални лидер и коцкар који је с паром кечева у рукама три и по године излуђивао пола света, и овај Радован, мистични духовни истраживач са ликом колумнисте Трећег ока, у једној ствари имају подједнаку снагу. Наиме, ако је Борис Тадић у понедељак увече, када је из његовог кабинета јављено да је Радован ухапшен, могао да замисли последњи дан своје владавине, морао је да помисли да ће са те тачке јасније него било шта друго видети Радована.

Јер, ако тај последњи дан власти дочека са осећањем победника чија је владавина донела добро Србији, Радована ће одатле видети као тачку на којој је пресекао, ону од које је тај добар пут кренуо. Ако са власти буде одлазио са осећањем лузера - још једног који је много хтео, који је неко време Србију муљао по рукама и ништа с њом урадио није - сетиће се Радована као човека од кога су ствари кренуле наопако.

Наравно, колико год да је Борис на себе преузео тежак терет, његова дилема, ако је тако нешто уопште имао, логички је веома једноставна. С Радованом који на слободи Србију лечи тиховањем, виском и амајлијама ни Борис ни Србија не могу изаћи као победници из овог мандата у коме су привремено додељени једно другом. С Радованом у Хагу, међутим, могу и да победе и да изгубе. Математички речено, оно што се с Радованом догодило у понедељак Србији је било потребно, али јој није довољно ни то хапшење ни та Борисова борба са духовима претпрошлог времена.

Наравно, при томе не мислим само на преосталу двојицу хашких бегунаца, већ на начин на који ће Србија умети да искористи ову прилично велику жртву првих дана Тадићеве владавине. Не мислим ту на моралистички аспект целе ствари, иако он није нешто што би обавезно требало пропустити. Нема никакве сумње да је Караџић на овај или онај начин одговоран за неке веома зле ствари које су се десиле у Босни. Једнако нема никакве сумње да у макар пет озбиљних светских држава данас владају људи за које се то исто може рећи, али их не тражи Трибунал, светски медији их не називају злочинцима, обасути су државничким почастима.

Та мала чињеница озбиљно руши ону моралистичку тезу како је и појединцима и државама живот после почињеног злочина немогућ без искупљења. Могућ је, још како, јер да није тако, свет би био уређен систем који почива на правди, а не на сили. Проблем је, међутим, други: колико год да је могућ живот после злочина, живот после пораза заиста је немогућ, само што пораз овде није правна, већ историјска категорија, док је злочин ипак питање права. Хоћу да кажем да Караџића не би требало амнестирати од злочина који му се приписују, али би добро било да о томе говоримо отворено и кажемо да њега Хаг не тражи због Сребренице, колико год било монструозно оно што се тамо догодило, него га тражи зато што је пацерски водио један рат и зато што га је пацерски изгубио.

Караџић лузер зато је Хагу тема тек онолико колико је тај суд средство манифестације политичке воље једног интернационалног поретка. Али Караџић лузер за Србију је много више од симболичке вредности, он је за њу нешто као легање у кревет са мртацем, он је један потпуно аисторичан предмет, нешто чега се човек који живи у реалном историјском времену мора отарасити свестан да не постоји ниједан начин да с тим у кревету иде

напред и једнако свестан да, ако се тога отараси, још увек не значи да је кренуо напред.

Проблем је ту, дакле, са једном аисторичношћу овдашњих поражених вођа од Слобе, преко Караџића, до Младића. Хајде да не идемо сувише далеко у разматрању тога како се светска историја решавала баласта својих поражених вођа, који су обично своје губитке преживљавали тек онолико да би могли да их констатују и нестану. Довољно је сетити се двојице најславнијих српских лузера: никада не би сијала одсечена Лазарова глава да му је претекла још коју годину после битке, да је морао свакој будали коју би после тога срео да одговара на питање где му је Косово и да ли је на Газиместану оставио онолике јунаке да би био Бајазитов вазал, што га не би промашило да је неким случајем претекао. Лазара су у историју уписали његова вера, његов пораз, али, не мање од тога, и његов брзи крај, који су само зато вековима касније могли да чине свето тројство једне националне митологије.

Ни Карађорђу историја не би дала већу улогу од оне у којој је један свињарски трговац храбро подигао Србе на један од устанака, којих је целог тог века било, и који је изгубио да његов пораз Милош није претворио у победу серијом малих корака. А сад, што је први корак те победе, оно што је било неопходно иако не и довољно, била је Карађорђева глава однесена Порти, лакше ће разумети ови него они савременици.

Наравно, не пада ми на памет да правим поређење између онога иза чега је Милош стао у Радовањском лугу и овога иза чега је стајао Борис у аутобусу градског превоза. Јер оно са Милошем и Лазаром била је архаична жртва, ово с Радованом нешто је друго: као тумор који вас неће убити, али ће вас убити хиљаду других ствари које због тог тумора не можете да решите.

Зато је овде реч о нечем другом: три највећа лузера српских ратова из прошле деценије - Милошевић, Караџић и Младић - годинама после својих пораза остали су на сцени, истина као пасивни политички фактори, али због тога не мање важни, не мање погубни. Они су тако постали изузетак од важног историјског правила према којем се озбиљне нације, када се после великих историјских пораза обнављају, најпре решавају својих владара под чијим заставама су изгубили и који их на тај пораз подсећају.

Када је то разумео Зоран Ђинђић и када је Милошевића послао у Хаг, он је разумео историју на тај начин, али његов проблем је био у томе што се обрачунавао са људима који су били историјски баласт уз помоћ људи који су били то исто и који су се окренули против њега када су видели да историја није избор најлепшег и најкооперативнијег, већ један принцип који мете пред собом сав онај багаж прошлих времена без којих се не иде напред.

За разлику од Ђинђића, Коштуница је веровао да се те супротности могу решити неком врстом друштвеног слегања, које је он волео да назива помирењем. Али костури из ормана су излазиле и он их је враћао назад. Неке је успео да наговори да нестану заувек, али то није било довољно. Уместо да се на време обрачуна с тим, Коштуница је данас у прилици да, изјашњавајући се о Караџићевом хапшењу, изговара тешко разумљиве ствари не схватајући да му прилике постављају друго питање - да ли је и он

такав био део тог претпрошлог света, без чијег одстрањивања Србија не може да уради ништа са собом.

Да је ту ствар са Хагом заувек завршио Ћинђић, то би био велики подухват; да је ту ствар завршио Коштуница, било би то хватање у коштац са стварима које вам не дају да их заобиђете; данас, када ту ствар ради Борис, то јесте свест о томе да Србија бескрајно може да расправља о свим стварима, али да јој оне једнако остају да их заврши као нешто о чему се више не да расправљати на начин који може да понуди било какве плодове.

Наравно, сада остаје да се види како ће ту ствар с Радованом прихватити српска политичка елита. Нешто ми каже да Вучић, када Србију позива на демонстрације, заправо отаљава посао подсећајући своје бираче да је он ипак човек из националне приче. Нешто ми такође каже да би та чаша заобишла Вучића да је неким случајем добио место градоначелника. Када Коштуница каже да је хапшење Караџића ствар притиска Запада да се Србији отме Косово, нисам сигуран да разумем ишта више од тога да је он данас у таквој врсти политичког ћорсокака из ког не може све то ни да поздрави ни да осуди.

Када пак Дачић каже да у томе није учествовала његова полиција, то онда није само његов проблем са лојалности партнеру већ и знак да његово разумевање историје Србије није више од разумевања историје његове странке. Али сви они - уз Бориса, који је то урадио - сагласни су на овај или онај начин у једном: свака смислена расправа о томе да ли Радован треба да буде у Београду или у Хагу иза нас је колико и питање како расте купус.

Наравно, у свему томе остаје само једно велико питање, које ће наредних месеци мучити највише Бориса. Дакле, да ли ће на Западу превладати она школа мишљења која разуме шта је у понедељак урађено у Београду. Ако превлада разумевање за Борисов доживљај историје, Радован ће временом бити једна мала тачка на путу који се морао прећи; ако превлада став да је Србија била дужна да то уради и да јој не треба ништа дати за исплату тог дуга, тада ће постати правило да се српски проевропски владари смештају у фолдер лузер заједно са националним лидерима. И тада ће Србији од помоћи бити само амајлије духовног истраживача Дабића.

Стандард, 25.07.08.